

**SPECIFIKACE POŽADAVKŮ PRO JEDNOTNOU
PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKU V PŘIJÍMACÍM ŘÍZENÍ NA
STŘEDNÍ ŠKOLY V OBORECH VZDĚLÁNÍ
S MATURITNÍ ZKOUŠKOU**

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Zpracoval: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání

Úvod

Tento dokument, který je určen pro jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka a literatury zadávanou v rámci přijímacího řízení na střední školy zakončené maturitní zkouškou, vymezuje rozsah požadavků na vědomosti a dovednosti uchazečů o příslušné obory vzdělání.

Právní rámec

Přijímání ke vzdělávání ve střední škole upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 353/2016 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ve středních školách.

Pedagogické dokumenty k soupisu požadavků

Specifikace požadavků vychází ze vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura vymezeného v [Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání](#)¹. Nezbytným předpokladem pro zvládnutí testu je osvojení vědomostí a dovedností definovaných ve [Standardech pro základní vzdělávání – Český jazyk a literatura](#)². Obsah didaktických testů nepřekročí rámec [Doporučených učebních osnov předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu](#) (MŠMT, 2011), část Český jazyk a literatura³.

¹ <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

² <http://www.nuv.cz/t/zarazeni-standardu-do-rvp-zv>

³ <http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2011/03/Doporucene-ucebni-osnovy-predmetu-CJL-AJ-a-M-pro-zakladni-skolu.pdf>

Část B1 – Specifikace didaktického testu pro šestiletá gymnázia

Požadavky na uchazeče, který bude skládat jednotnou zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci přijímacího řízení do prvního ročníku šestiletého gymnázia, jsou formulovány v souvislosti s RVP ZV a zahrnují požadavky na vědomosti a dovednosti uchazeče v těchto oblastech: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova, literární výchova.

Uchazeč o vzdělávání v šestiletém gymnáziu prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1 pravidla českého pravopisu

- ovládá lexikální, morfologický a syntaktický pravopis;

2 slovní zásoba, tvoření slov

- postihne význam pojmenování v daném kontextu;
- postihne význam známých přísloví, rčení, pořekadel, pranostik, doplní jejich chybějící část;
- porovná významy pojmenování, rozliší slova významově nadřazená, podřazená, souřadná;
- rozliší slova jednoznačná a mnohoznačná;
- přiřadí k vybraným pojmenováním synonyma a antonyma;
- rozezná slova citově zabarvená a zdvořilá;
- rozliší spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu, nahradí slovo nespisovné slovem spisovným;
- rozezná slova příbuzná;
- rozliší slovo, slabiku, hlásku (samohlásku, souhlásku, dvojhlásku);
- orientuje se ve stavbě slov (předpona, kořen, přípona, koncovka);

3 skladba

- rozliší věty podle postoje mluvčího, správně zaznamená interpunkci na konci věty;
- rozliší větu jednočlennou a dvoučlennou;
- rozliší větu jednoduchou a souvětí, upraví větu jednoduchou na souvětí a naopak;
- určí základní i rozvíjející větné členy (podmět holý a rozvitý, vyjádřený a nevyjádřený; přísudek holý a rozvitý, slovesný a jmenný; předmět, přívlastek shodný a neshodný, příslovečné určení místa, času, způsobu, příčiny), rozezná několikanásobné větné členy;
- rozliší větu hlavní a vedlejší, určí druhy vět vedlejších;
- užívá vhodné spojovací výrazy, nahradí spojovací výraz v souvětí tak, aby smysl zůstal zachován;
- přiřadí větný vzorec konkrétnímu větnému celku;
- rozpozná větu uvozovací, rozliší řeč přímou a nepřímou;
- identifikuje nedostatky ve výstavbě větných celků, případně chybný větný celek opraví;

4 tvarosloví

- určí ohebné i neohebné slovní druhy;
- určí pád, číslo, rod a vzor podstatných jmen;
- určí druh a vzor přídavných jmen;
- určí druh zájmen a číslovek;

- rozliší stupně přídavných jmen a příslovcí;
- určí mluvnické kategorie sloves (osoba, číslo, způsob, čas, slovesný rod a vid);
- vyhledá složené tvary slovesa;
- rozliší příslovečnou spřežku a správně ji napíše;
- správně užívá spojky souřadící a podřadící při tvorbě souvětí;
- utvoří správný tvar slova podle zadaných tvaroslovných kategorií;
- nalezne v daném kontextu chybný tvar slova, případně ho opraví;

5 porozumění textu

- prokáže porozumění textu včetně nepísmenných typů textu (tabulka, graf aj.);
- rozezná hlavní myšlenku textu;
- vystihne nadpis textu na základě hlavní myšlenky textu;
- rozliší podstatné informace od nepodstatných;
- nalezne v textu klíčová slova a obsahové jádro sdělení;
- posoudí úplnost či neúplnost sdělení;
- porovná informace z různých zdrojů;
- odliší fakta od domněnek, názorů, hodnocení autora (objektivní a subjektivní sdělení);
- rozezná manipulativní prvky v reklamě nebo inzerci;

6 slohová výchova

- uspořádá text podle textové návaznosti;
- odhadne pokračování textu nebo doplní jeho předcházející část;
- rozezná hlavní funkci a účel textu;
- rozezná základní slohové útvary a žánry (blahopřání, osobní dopis, dotazník, e-mail, charakteristika, inzerát, návod k použití, oznámení, popis děje, popis pracovního postupu, popis předmětu, pozvánka, přihláška, reklamní text, vypravování, vzkaz, zpráva, žádost, životopis);
- postihne vhodnost či nevhodnost užití jazykových prostředků (spisovných a nespisovných) vzhledem ke komunikační situaci;

7 literární výchova

- používá elementární literární pojmy při jednoduchém rozboru literárních textů (próza, poezie, verš, rým, personifikace, přirovnání);
- orientuje se v literárních druzích (lyrika, epika, drama);
- rozezná základní literární žánry (anekdota, báje, bajka, balada, báseň, epos, hádanka, komiks, legenda, pohádka, pověst, povídka, romance, rozpočítadlo, říkanka, nonsensová, dobrodružná a humoristická literatura, literatura fantasy a sci-fi, ústní lidová slovesnost);
- rozliší literaturu uměleckou a věcnou;
- rozliší umělecký text od neuměleckého, rozezná různé typy neuměleckých textů.

Část B2 – Příklady testových úloh pro uchazeče o studium na šestiletých gymnáziích

1 Které z následujících souvětí je zapsáno pravopisně správně?

- A) Příčinou vzniku nehod byly námrazy, které změnily silnice v jedno velké kluziště.
- B) Desítky nehod včera zavinily telefonující řidiči, hmotné škody se vyšplhaly do závratných výšin.
- C) Včerejší nehody způsobily jen lehká zranění, zásah záchrané služby tedy většinou nebyl nutný.
- D) Hromadné nehody sice zkomplikovaly dopravu v hlavním městě, ale objeti na životech si nevyžádaly.

Řešení: A

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 2–3

Měli byste chuť zajímavě strávit několik víkendů? Tak nám pomozte zútulnit magické prostředí starého zchátralého mlýna, jehož část předloni shořela.

Zbytky mlýna stále působí zvláštním kouzlem. Přestože v budově zmizely některé stropy, duchové se odsud nevytratili. Snad právě proto se zde často točili filmové pohádky. Čarodějnice tu kuly své pikle, děsiví čerti hráli s lidmi u rozviklaného dřevěného stolu mariáš a snažili se získat jejich podpisy na pekelný úpis. Kolem mlýnského kola spěchala pyšná princezna do Miroslavova království.

Pojďme společnými silami vytvořit z tohoto mimořádného místa odpočinkové centrum. Věříme, že se nám brzy podaří dospět k vysněnému cíli.

(CZVV)

2 Najděte ve výchozím textu šest slov, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Řešení: víkendů, zútulnit, působí, točily, dřevěného, cíli

3

3.1 Napište podstatné jméno, které je příbuzné se slovem *vysněný* a zároveň se skloňuje podle vzoru hrad.

3.2 Napište podstatné jméno, které je příbuzné se slovem *dospět* a zároveň se skloňuje podle vzoru kost.

Řešení: 3.1 – sen, 3.2 – dospělost

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 4–5

Každou **poslední** srpnovou středu se ve španělském městě Buñol koná La Tomatina. Do města se sjedou lidé z **celého** světa a jako **zběsilí** po sobě hází rajčata.

Tato akce má jasně definovaná pravidla. Zbraněmi musí být jenom rajčata. Každé rajče musí být před hodem rozmáčkuto, aby nikdo nebyl zraněn. Organizátoři akce také doporučují, aby si všichni na sebe vzali staré oblečení (ideální je **spodní** prádlo nebo plavky). Rajčatové skvrny se totiž nikdy nevyperou.

Už krátce po obědě město vypadá, jako by se na něj vylilo milion flašek kečupu. Potoky rajčatové šťávy sahají až do výšky 30 cm. Po skončení bitvy musí přijet požární vozy, aby umyly vodou ulice a někdy i lidi.

I takhle může vypadat radost ze života po španělsku.

(Guinnessovy světové rekordy 2005, upraveno)

4 Rozhodněte o každé z následujících dvojic slov, zda je lze v kontextu výchozího textu považovat za synonyma (A), nebo ne (N):

(První slovo z dvojice vždy pochází z výchozího textu a je v něm vyznačeno tučně.)

		A	N
4.1	spodní – dolní	☐	☐
4.2	zběsilí – šílení	☐	☐
4.3	celého – úplného	☐	☐
4.4	poslední – zbývajících	☐	☐

Řešení: 4.1 – N, 4.2 – A, 4.3 – N, 4.4 – N

5 Ve které z následujících možností je nahrazeno nespisovné slovo užitá ve výchozím textu slovem spisovným?

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu podtržena.)

- A) místo *už* má být *již*
- B) místo *bitvy* má být *boje*
- C) místo *flašek* má být *láhvi*
- D) místo *jenom* má být *pouze*

Řešení: C

6 Na vynechané místo (****) v přísloví doplňte příslušné slovo:

Nový spolužák se začal vytahovat, že je naprosto skvělý matematik. Zdůrazňoval, že my ostatní mu nesaháme ani po kotníky. Pak ale přišel první test a z celé třídy dostal pětku jen on. Platí pro něj: Pýcha předchází ****.

Řešení: pád

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 7–9

Ono dubnové pondělí městečko Meung připomínalo posádkové město při poplachu. Děcka povykovala v uličkách a občané s halapartnami spěchali k hospodě U Svobodného mlynáře.

Toho dne byl příčinou rámusu mladík, který svým poněkud ošuntělým oblečením připomínal statkářského synka z venkova. Kůň, na kterém mladík seděl, vzbuzoval posměch oranžovou srstí a nepravidelným krokem herky. Mladík se jmenoval d'Artagnan.

Před vraty hospody sestoupil z koně. U pootevřeného okna stál šlechtic a s někým hovořil. D'Artagnan špicoval uši. Hovoří snad o něm? Ano. Jeho kůň má prý krátké nohy a břicho má vypouklé jako zelnou bečku.

„Hej, pane!“ vykřikl d'Artagnan. „Řekněte, čemu se smějete.“

Šlechtic (1) pohlédl na vesnického dacana spatra a procedil mezi zuby: „Nemluvím s vámi, pane!“

„Zato já s vámi ano!“

Šlechtic (2) měl ale pro strach uděláno. „Vyhrazuji si právo smát se, kdy a komu chci!“

„A já zase nestrpím, aby se kdokoliv smál, když se to nelíbí mně!“

„To vám chválím,“ obrátil se šlechtic k d'Artagnanovi zády a chystal se vejít do hostince, jenže (3) mladíkova prudká povaha nedovolila drzounovi odejít bez trestu.

Zvolal proto na šlechtice: „Otočte se, pane posměváčku, (4) nedovolil bych si vás napadnout zezadu.“

V tu chvíli se na d'Artagnana vrhla chasa s lopatami a hráběmi.

„Naložte mu, dokud sám neřekne dost.“ Po těchto slovech zmizel šlechtic v hostinci.

(A. Dumas, *Tři mušketýři*, upraveno)

7 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá výchozímu textu (A), nebo ne (N):

(Posuzované úseky jsou ve výchozím textu podtrženy a očíslovány.)

	A	N
7.1 První podtržený úsek poukazuje na šlechticovu povýšenost.	☐	☐
7.2 Druhý podtržený úsek poukazuje na šlechticovu nebojácnost.	☐	☐
7.3 Třetí podtržený úsek poukazuje na d'Artagnanovu vznětlivost.	☐	☐
7.4 Čtvrtý podtržený úsek poukazuje na d'Artagnanovu nečestnost.	☐	☐

Řešení: 7.1 – A, 7.2 – A, 7.3 – A, 7.4 – N

8 Která z následujících možností vystihuje význam slovního spojení *špicovat uši*?

(Posuzované slovní spojení se nachází ve třetím odstavci výchozího textu.)

- A) roztržitě poslouchat
- B) pozorně poslouchat
- C) bezděčně poslouchat
- D) nenápadně poslouchat

Řešení: B

9 Které z následujících tvrzení jednoznačně vyplývá z výchozího textu?

- A) Šlechtic promlouvá výhradně k d'Artagnanovi.
- B) Příjezd d'Artagnana způsobil v městečku rozruch.
- C) D'Artagnanův otec byl chudý majitel venkovského statku.
- D) Tajný rozhovor dvou šlechticů se týkal d'Artagnanova koně.

Řešení: B

10 Uspořádejte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby na sebe navazovaly:

- A) Velice se zaradovala, protože v ní objevila ztracenou čajovou krabici. Začala se divit, kde se vzal v Terčině skříňce zapomenutý čaj.
- B) Maminka se jich hrozně lekla a vykřikla. Okamžitě přiběhl tatínek, aby zjistil, co se děje. Potom si zavolali Terku.
- C) Terka však stále trvala na svém: „Oni chtějí do Francie!“ Maminka ale řekla rázně: „Do Francie ne, tam by je mohli sníst, musíme je vypustit ještě v Itálii!“
- D) Ptali se jí, proč s sebou veze hlemýžďe. „Protože se sami nikam nedoplazí, tak jsem je vzala na výlet.“ Maminka řekla, že to by nešlo, protože hlemýžďi by to trápení v plechové krabici nemuseli přežít. Zítra budou ve Francii a co tam s krabicí plnou hlemýžďů?
- E) Maminka připravovala večeři. Sáhla do bedny s bramborami, aby odtud nějaké vybrala, a náhodou narazila i na Terčinu skříňku.
- F) Potom ovšem krabici s čajem otevřela a zjistila, že místo čaje s nimi jede pět hlemýžďů.

(E. Papoušková, *Cestování s Velrybou*, upraveno)

Řešení: E – A – F – B – D – C

11 Ve které z následujících vět je součástí přísudku jmenného se sponou přídavné jméno?

- A) V závodu mistrovství světa byl nejrychlejší český rychlobruslař.
- B) Nejnovějším mistrem světa v rychlobruslení je český reprezentant.
- C) Český reprezentant se stává novým mistrem světa v rychlobruslení.
- D) Vítězem ostře sledovaného závodu mistrovství světa se stal český rychlobruslař.

Řešení: A

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 12–13

TEXT 1

Prodám sochu mistra Yody v životní velikosti. Měří 89 cm (s mečem je výška 135 cm). Její hmotnost je 25 kg. Má úžasné detaily, zejména obličej je dokonale propracovaný. Zvukové efekty světelného meče vás okouzlí. Socha je unikátní, vyrobeno bylo jen několik stovek kusů. Úžasná příležitost pro každého fanouška Star Wars. V případě zájmu mě kontaktujte prostřednictvím e-mailu.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

TEXT 2

Základem **věty** je sloveso v určitém tvaru (např. *Rychle nastupujte! To je ale ostuda.*). **Větný ekvivalent** neobsahuje sloveso v určitém tvaru, ale infinitiv nebo jiné slovní druhy (např. *Rychle nastupovat! Ta ostuda.*).

(CZVV)

12 TEXT 1 je doslovný přepis celého inzerátu otištěného v novinách, chybí v něm však některé údaje. Která z následujících možností uvádí dva nejpodstatnější?

- A) kontakt na prodávajícího a důvod prodeje předmětu
- B) cena prodávajícího předmětu a kontakt na prodávajícího
- C) rok výroby prodávajícího předmětu a důvod prodeje předmětu
- D) cena prodávajícího předmětu a rok výroby prodávajícího předmětu

Řešení: B

13 Najděte v TEXTU 1 větný ekvivalent a napište dvě jeho počáteční slova.

Při řešení úlohy vycházejte z definice uvedené v TEXTU 2.

Řešení: úžasná příležitost

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 14

K živočichům žijícím ve volné přírodě je obvykle složité se přiblížit. Jeden vědec se proto rozhodl, že s pomocí robota zjistí, jak **plaší** tučňáci reagují na cizorodý předmět.

(100+1 zahraničních zajímavostí 20/2014, upraveno)

14

14.1 Napište, kterým slovním druhem je ve výchozím textu slovo *plaší*.

Odpověď запиšte celými slovy.

14.2 Napište smysluplnou větu o maximálně 5 slovech, v níž slovo *plaší* bude jiným slovním druhem než ve výchozím textu.

Řešení: 14.1 – přídavné jméno, 14.2 – např. Malé děti rády plaší slepice.

15 Přiřaďte k jednotlivým větám (15.1–15.3) možnost (A–E), která označuje větný člen zvýrazněný ve větě:

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

15.1 K babičce pojedeme **v létě**. _____

15.2 Na pobřeží stál hrad **z písku**. _____

15.3 Odmala jsem se zajímala **o historii**. _____

- A) předmět
- B) přívlastek shodný
- C) přívlastek neshodný
- D) příslovečné určení času
- E) příslovečné určení místa

Řešení: 15.1 – D, 15.2 – C, 15.3 – A